

У іншых славянскіх мовах слова *гоман* гучыць амаль гэтаксама, як і ў беларускай — украінскае *гомін*, чэскае *homon*, польскае *gomon*. Паводле паходжання яно звязанае з усходнеславянскім *gomy*, *gomy* — „шум, галас“. У іншых эўрапейскіх мовах крэўныя нашага *гоманы* — старажытнасьляндзкае *gatan* — радасьць, весялосьць і ангельскае — *game* — гульня.

Горад

Сяргей Шуна

„Не люблю я места, па-расейску — горад“, — напісаў бацька новабеларускай літаратуры Францішак Багушэвіч. Гэтая фраза нібы задала цэлую сацыяльную парадыгму нянавісьці беларуса да *гораду*, яе можна паставіць у адзін шэраг зь іншымі крылатымі фразамі, якія доўгі час складалі партрэт беларуса, — „Людзьмі звацца“, „Бо я мужык, дурны мужык“, „Не забывайце... каб ня ўмёрлі“...

Цікава, што складаная гісторыя дачыненняў беларуса з *горадам* адбілася і на самой тэрміналёгіі. „Горад“ — слова старадаўняе, якое гадоў тысячу таму азначала нешта крыху іншае — агароджанае селішча зь сядзібай палітычнай і духовай адміністрацыі. Цывілізацыйна старадаўні *горад*, мабыць, мала розьніўся ад вёскі.

За часы Вялікага Княства Літоўскага беларускія землі разам з *гарадамі* набываюць новую якасьць, спазнаўшы цывілізацыйную трансфармацыю і далучыўшыся да Эўропы. Гэтая перамена адлюстравалася і ў зьмене тэрміну. *Горад* пачаў называцца „местам“. Тады ж узьнікла і польскае „miasto“, і літоўскае „miestas“, і украінскае „місто“ — так абазначыўся наш усходнеэўрапейскі субкантынэнт.

Беларусы ў месьце адчувалі сябе гаспадарамі. У месьце панавала старабеларуская мова, якою пісаліся акты й граматы, абвяшчаліся на пляцах загады й пастановы.

Аднак надыйшлі часы, калі беларускую культуру зь местаў выцесьніла польская, а пасля расейская. І беларусы незалюбілі места (па-расейску — *горад*). Якраз у гэты момант узьнікала новая беларуская палітычная нацыя, базаю якой ужо непадзельна была вёска. Места занялі расейцы і пераназвалі *горадам*.

Супрацьстаяньне *гораду*/вёскі і спроба беларусізацыі *гораду* працягваліся ўсё XX стагодзьдзе. Ці палюбілі мы *горад*? Ці палюбіў *горад* нас?..

Грыб

Сяргей Харэўскі

Што можа быць больш беларускім за „*грыбочкі*“ на сьвяточным стале? *Грыбы* ў сьмятане, *грыбы* ў алеі, *грыбы* ў капусьце, ды, урэшце, наш нацыянальны шэдэўр — яйкі, начыненыя *грыбамі*.

Грыб — расьліна таямнічая, нібы бяз кветак, нібы без пладоў. *Грыб* — плод сам па сабе, падораны беларусам шчодраю рукою Стваральніка. Гэта ж праўда, як ня ўродзіць поле, то ўродзіць лес. А ў беларускім лесе больш як дзьве сотні *грыбоў*, любы зь якіх упрыгожыць стол. Лісіцы, абабкі, апенькі. Ну каму яшчэ так пашанцавала?